

Papp Melinda

Mit üzen Fitzhuber Dongó a mai olvasóknak?

A kétbalkezes varázsló című meseregény feldolgozásán
alapuló csoportfoglalkozások tanulságai

Bevezetés

Fitzhuber Dongó története épp annyira aktuális ma, mint 40 évvel ezelőtt. Erre szeretnék rávilágítani jelen tanulmányommal, amelyben azzal a kérdéssel foglalkozom, hogy miként dolgozzák fel a mese- és irodalomterapeuták Békés Pál *A kétbalkezes varázsló*¹ című meseregényét csoportos foglalkozások formájában. A mű e kötet megjelenésének évében ünnepli 41. születésnapját, mégis mindmáig népszerű, és a mai kor gyermekei is tudnak hozzá kapcsolódni – még ha másként is, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Habár meseregényről van szó, látható, hogy a felnőtt és az idősebb korosztályba tartozó olvasók is könnyen a szívükbe zárják Fitzhuber Dongó okleveles mestervarázsló történetét. Jelen írásomban két olyan esettanulmányt mutatok be szakértői interjúk segítségével, melyek fókuszában Békés Pál meseregénye áll. Egy iskolás gyermekek körében megvalósult foglalkozássorozatot, illetve egy időseknek tartott egyalkalmas irodalomterápiás módszertanra épülő csoportfoglalkozást mutatok be. A szakértői interjúk alanyai Nagy Magdolna tanító, meseterapeuta és Horváth Éva irodalomterapeuta. Az egyes megvalósult esetek bemutatását megelőzően röviden ismertetem az általam megkérdezett két segítő szakember által képviselt módszert: a meseterápiát és az irodalomterápiát. A tanulmány végén röviden számot adok arról, hogy az online térben milyen lenyomatai vannak e meseregénynek,

1 BÉKÉS Pál, *A kétbalkezes varázsló* (Budapest: Minerva Kiadó, 1983).

és hogyan tükröződik ezekben a tartalmakban az olvasók pozitív attitűdje e művel kapcsolatosan.

A Metamorphoses Meseterápiás Módszer

A kutatómunka kezdetén célul tűztem ki, hogy megvalósult mese- és irodalomterápiás eseteket szeretnék bemutatni tanulmányomban. A meseterápiának több irányzata ismeretes Magyarországon, azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy e kutatásban a Boldizsár Ildikó nevéhez fűződő Metamorphoses Meseterápiás Módszerre fókuszálok.

E meseterápiás módszer² abból az alaptézisből indul ki, hogy minden élethelyzetnek megtalálható a maga mesebeli párja, melynek megismerése és megértése elvezetheti a mese befogadóját ahhoz, hogy az adott történetet javítókulcsként vagy sorvezetőként használhassa problémája megoldásához. A terápiás hatás eléréséhez kulcsfontosságú a megfelelő mese megtalálása, amihez hatalmas szakmai felkészültségre van szükség a terapeuták részéről. A meseterápia alkalmazható egyéni és csoportos formában is.³ A mesecsoportok esetében az élethelyzet és az életkor is meghatározhatja a kereteket. Léteznek óvodások és iskolások számára szervezett önismereti, erősítő mesecsoportok, vannak különféle tematika köré szerveződő női mesecsoportok, de gyakran egy közös nehézség, betegség köti össze a csoport tagjait. A meseterápiás mesemondás varázsát az élőlásavas mesemondás adja, mely épít a történethallgatási transz⁴ kialakulására.

Mára egy egész módszertani sorozat áll a meseterápia ezen ága iránt érdeklődők rendelkezésére, illetve számos tematikus mesegyűjteményből lehet tájékozódni azal kapcsolatosan, hogy milyen élethelyzetben milyen mesék lehetnek alkalmasak segítségnyújtásra. Boldizsár Ildikó szerkesztésében született már mesegyűjtemény életválságokról, anyákról, apákról, boldog öregekről, életről, halálról és újjászületésről is. A módszertani kötetetek közül a legutolsó a tavaly megjelent „*Hogyan*

2 BOLDIZSÁR Ildikó, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban* (Budapest: Magvető Kiadó, 2010), 21–58.

3 BOLDIZSÁR Ildikó, szerk., *Meseterápia a gyakorlatban: A Metamorphoses Meseterápia alkalmazása* (Budapest: Magvető Kiadó, 2014), 13–25.

4 FRAN STALLINGS, „The Web of Silence: Storytelling’s Power to Hypnotize”, *The National Storytelling Journal* Spring/Summer (1988): 6–19.

segítsek én terajtdad?": Segítő kapcsolatok a mesékben című kötet,⁵ melyben Boldizsár Ildikó a segítségnyújtás ősi formáit osztja meg a mai kor olvasójával, hatvan segítőből és tizenhat segítő kapcsolatból megalkotott hálózata segítségével.

Dongó találkozása a negyedik osztályosokkal **A mű feldolgozása mesefoglalkozások formájában**

A kétbalkezes varázsló című meseregény terápiás célú megközelítéséhez komoly inspirációt jelentett számomra az, hogy kommunikációkutatói és oktatói munkám mellett meseterápiás szakképesítéssel is rendelkezem. 2016-ban fejeztem be a Metamorphoses Meseterápiás Módszer alkotó-fejlesztő meseterapeuta képzését, azóta számos gyermek és felnőtt meseterápiás foglalkozást vezettem már. Tagja vagyok a 2014-ben alapított Metamorphoses Meseterápiás Egyesületnek⁶ is, melynek tagjai mind végzett metamorphoses meseterapeuták, akik fontosnak tartják a szakmai fejlődést, a meseterápiával kapcsolatos szupervíziós lehetőségeket, és rendszeresen vesznek részt olyan önkéntes alapon szerveződő eseményeken, melyek segítik visszahozni az emberek hétköznapijaiba a meséket és a mesemondás hagyományát. Ilyen esemény például az évente megrendezésre kerülő Mesék Éjszakája és a Mesék az Élethez országos programsorozat.

Fontos megemlíteni, hogy a meseterápia módszere kezdetben a népmesékre fókuszált, és mindmáig a meseterapeuták többsége a világ különböző népeinek meséit használja munkája során, azonban az idők folyamán egyre több terapeuta vont be műmeséket is a mesefoglalkozásokba. Egyesületi tagként lehetőségem nyílt a szakmai zárt online közösségünkben közvetlenül megkérdezni a meseterapeuta kollégákat, hogy tartottak-e már olyan mesefoglalkozást, melynek alapja Békés Pál meseregénye vagy annak egy-egy fejezete volt. Nagy Magdolna tanító, meseterapeuta jelentkezett a felhívásra, ugyanis ő a korábbiakban egy negyedik osztályos csoporttal feldolgozta az egész művet. A következőkben ezt a megvalósult foglalkozássorozatot mutatom be a Nagy Magdolnával készített szakértői mélyinterjú nyomán.

5 BOLDIZSÁR Ildikó, *„Hogyan segítsek én terajtdad?": Segítő kapcsolatok a mesékben* (Budapest: Magvető Kiadó, 2023).

6 A Metamorphoses Meseterápiás Egyesület weboldala: [meseterapia.hu](https://www.metamese.hu), hozzáférés: 2024.08.06. <https://www.metamese.hu/>

Interjúalany: Nagy Magdolna tanító, meseterapeuta

Nagy Magdolna számos képesítéssel és kompetenciával rendelkezik, melyekkel a gyermekek megfelelő fejlődését és fejlesztését tudja segíteni. Tanító, tánc- és drámapedagógus, mediátor, Kincskereső és Metamorphoses alkotó-fejlesztő meseterapeuta. Sokrétű hozzáférése van a mesék világához, rendszeresen mesél élőszóban is. Főként gyermekeknek tart mesefoglalkozásokat, nyári mesetáborokat, de gyakran mond mesét felnőtteknek és időseknek is. Az általa vezetett foglalkozások egyik fontos céljának tartja, hogy a gyerekek felfedezzék a mesék igazságait saját életükben. Többek között a bátorságról, szeretetről és az élet tiszteletéről közvetít fontos mesei tartalmakat a fiataloknak. Az aktuális témának, a foglalkozás fókuszának megfelelően választ művet a gyerekeknek. Legtöbbször népmesékkal dolgozik, de vannak olyan műmesék is, melyeket bevon a tanórákba, foglalkozásokba, tanítóként ugyanis lehetősége nyílik a mindennapi oktatásba is becsatornázni a mesékkal kapcsolatos ismereteit. A világ minden tájáról származó népmesékkal dolgozik munkája során. A műmesék alkalmazásakor a népmeséknél alkalmazott élőszavas történetmondás helyett a felolvasás kerül a középpontba, a szakember azonban ilyenkor is nagy figyelmet fordít a szemkontaktus fenntartására és az élményszerű mesemondásra. Gyakorlati munkája mellett szakmai előadásokat is tart mesékről, mesemondásról.

A műválasztás okai

A mesefoglalkozások esetében a szakembereknek mindig választ kell tudniuk adni arra a kérdésre, hogy miért éppen azt a mesét választották. *A kétkelkezes varázsló* című meseregényben az ragadta meg Nagy Magdolna figyelmét, hogy a történetben minden a mese körül forog. A történet azon pontjának fontosságára világított rá, melyben Fitzhuber Dongó és Éliás Tóbiás találkoznak, és Tóbiás mesét kér Dongótól. A foglalkozások szempontjából kulcsfontosságú gondolat hangzik el Éliás Tóbiás szájából, amikor Dongó arról faggatja, hogy milyen mesére is vágyik pontosan. Tóbiás igazi mesét szeretne, amit ő így próbál definiálni Dongó számára: „Igazi mese az, ami velem történik. Saját mesét akarok. Olyat, amiben benne lehet lakni.”⁷

⁷ BÉKÉS, *A kétkelkezes varázsló*, 31.

Nagy Magdolna az igaz mesére való rátalálás fontosságát hangsúlyozza, és kiemeli, hogy szerinte a népmesék esetében is pont ez a lényeg. A meseterápia egyik alapvetése ugyanis az, hogy minden élethelyzetnek megvan a maga mesebeli párja.⁸ A mesemondás sikeressége abban (is) rejlik, hogy meg tudjuk-e találni azt a mesét, amelyben a mesét hallgató fél, legyen az gyermek vagy felnőtt, benne tud lenni, amihez tud kapcsolódni. A szakember szerint valójában minden kisgyermek ilyen „igazi mesére” vágyik, ezért tud Dongó történetéhez a legtöbb gyermek kapcsolódni.

Továbbá azt is hangsúlyozta, hogy nem kifejezetten terápiás céllal választotta ezt a meseregényt a negyedik osztályosoknak. Az ilyen típusú, iskolai keretek közt megvalósuló alkalmakon olyan mesékkel dolgozik az adott csoporttal, amely mindegyikükre egyetemesen vonatkozhat abban a pillanatban.

A meseregény feldolgozásának folyamata

A meseterapeuta több évvel ezelőtt egy kislétszámú negyedikos osztállyal dolgozta fel a művet, melybe 11 fiú és 1 lány járt. Véleménye szerint nagyobb létszámú osztály esetében nem működött volna ilyen jól ez a fajta feldolgozási stratégia, ugyanis a foglalkozásokon fontos szempont volt, hogy ha szeretne, mindenki meg tudjon nyilvánulni az egyes fejezetek feldolgozása után. Több gyermek esetén kevés idő jutott volna arra, hogy a diákok egyénileg is kibontakozzanak a foglalkozásokon.

A mű 18 fejezetét 3 hét alatt dolgozták fel a magyarórákon. Egy héten a fejezet hosszúságától függően 2–4 fejezetre került sor órai keretek között. Nagy Magdolna ezen a ponton megemlítette, hogy a harmadik fejezet nagyon tetszett a gyerekeknek. Az egyik kisgyermek reflexióját fel is idézte: „Hú. Magdi néni, milyen hamar túljutottunk rajta.” Ez a fejezet tulajdonképpen egyetlen mondatból áll. A humor eszközére az eseteírás későbbi szakaszában is visszatérünk, de már ebből a visszajelzésből is látható, hogy a gyermekek nyitottak voltak Békés Pál humorára, ami a fejezetek hosszúságának témához illesztett változatosságában is megnyilvánult.

A tanító felolvasta a művet, igyekezett élményszerűen mesélni a csoportnak, de a meseregény szövege ott lehetett előttük is. Megengedte az osztálynak, hogy

8 BOLDIZSÁR, *Meseterápia: Mesék a gyógyításban...*, 21–58.

számukra kényelmes pozícióban, testhelyzetben hallgassák a mesét, mert ahogyan ezt meg is fogalmazta: „a lényeg, hogy a füle legyen ott a gyerekeknek”.

Minden foglalkozás elején visszatértek az előző fejezetre, és megbeszélték, hogy mit várnak, mire számítanak a gyerekek. A tanórai keret behatároló volt, ezért pár perc jutott az előkészítő fázisra, ezt pedig az aktuális fejezet megismérlése követte. A fejezet feldolgozása során fontosnak tartotta, hogy a gyerekek is kérdezhessenek, elmondhassák véleményüket. A beszélgetések alkalmával a pedagógus rábízta a gyerekekre, hogy azokat a részeket hangosítsák ki, amik számukra érdekesek vagy fontosak, és ennek nyomán haladt tovább a beszélgetés. Az áthallások, melyek benne vannak a regényben, és inkább a szülei és nagyszülei életére voltak jellemzőek, számukra nem voltak egyértelműek, ezekre a későbbiekben több példát is bemutatok. A fejezetekhez tematikában illeszkedő játékokkal és alkotásra épülő feladatokkal készült. Olvasónaplót nem kellett a gyermekeknek készítenie a műhöz, Magdolna szerint az elvette volna a meseregény megismerésének élvezetét.

A gyermekek reflexiói a meseregényre és a foglalkozásokra

Nagy Magdolna elmondása szerint nem minden fejezet tetszett ugyanúgy a gyerekeknek. A kedvencük a tizennegyedik fejezet volt. Megragadta őket az, hogy ebben a részben a kukkákkal való küzdelem került a fókuszba. Nagy csalódás volt viszont számukra a történetben, hogy a Csikorgó Csőkorgó tulajdonképpen egy kis fehér egér, ugyanis ők valami igazán nagy dologra számítottak. Azt mondták, hogy legalább egy krokodil lehetett volna a Csúf Csögörény. Az ilyen hanghathatásokban gazdag részeknél többek között olyan feladatokat is kaptak a diákok, hogy ők maguk is adják ki az adott hangokat. Az ilyen jellegű játékokat különösen élvezték, lelkesen csörögtek, csörömpöltek, tetszett nekik, hogy nagy zajt lehetett csapni. Mesemondáskor és -hallgatáskor egyébként is különösen fontos szerephez jutnak az akusztikus hatások.

Magdolna elmondása szerint, ami nem tudta őket megfogni, az a nyolcadik fejezet volt, melyben Dongó és Éliás Tóbiás megismerkednek a tetőn Antonnal és Antennával, valamint Drótorjánékkal. Nem igazán tudtak kapcsolódni a házban keringő hírek, információk témaköréhez. Ehhez a fejezethez annak illusztrálására, hogyan ferdülnek el a hírek továbbadás során, a tanító pletykajátékkal készült a gyerekeknek. Az volt a feladatuk, hogy az adott információ átadásakor figyelje-

nek rá, hogy mit hallanak, és pontosan adják tovább, hogy a végén az a hír jusson el az utolsó emberhez, ami elindult. Illetve ennek folytatásaként beszélgettek a morzejelekről is. Kétmondatos üzeneteket kellett továbbítaniuk morzejelekkel.

Voltak olyan részletek, melyeket nem értettek a gyerekek, és rákérdeztek a fejezet végén azok jelentésére. Ilyen volt például a hatodik fejezetben a szocialista időszak közkedvelt reklámjából ismertté, később szállóigévé váló mondat:⁹ „*Nem megmondtam, hogy bontott csirkét hozzá!?!¹⁰*” A reklámban a feleség felháborodottan vonja felelősségre a férjét, hogy miért nem bontott csirkét hozott. A reklám sikerét az igazolja, hogy Csukás István, Sajdik Ferenc és G. Szabó Lőrinc alkotását több díjjal is jutalmazták az 1977-es reklámfilmszemlén.¹¹ Azonban a mai kor gyermekeinek semmilyen referenciája sincs a reklámhoz vagy ahhoz, hogy mit is jelentett a 60-as, 70-es években a bontott csirke mint élelmiszeripari újdonság Magyarországon. Háttérinformációk hiányában a maguk teljességében az ehhez hasonló jelenetek nem értelmezhetőek a gyerekek számára. Nagy Magdolna a szükséges ismeretek átadása mellett ez esetben egy családi feladattal vitte tovább a témát. A gyerekeknek meg kellett kérdezniük a szüleiket, hogy milyen reklámok voltak régen, meséljenek arról, hogy ők mire emlékeznek. A régebbi reklámokról beszélgetve a számukra eddig kevésbé ismert korszak is érdekesebbé és érthetőbbé vált.

Más helyeken is előfordulnak a szövegben olyan áthallások, melyeket csak a felnőttek tudnak értelmezni. Az interjúalany a bontott csirke mellett a zöld alma szappan esetét emelte ki. Amikor megérkezett a csapat kiszabadítani Lanolint, éppen a fürdőkádból lépett ki, és „citrom sampontól és zöldalma szappantól illatozott”.¹² A gyerekeknek nem volt megfelelő előismerete ahhoz, hogy tudják, hogy abban az időben, melyben e mű cselekménye játszódik, mekkora dolog volt, ha valakinek a birtokába jutott egy ilyen zöldalma szappan.

Ami megérintette őket a műben, az a lakótelepi környezetre jellemző egyformaság érzete: „Képtelenek vagyunk megtalálni őket az egyforma ajtók, folyosók,

9 TÓTH Eszter Zsófia, „A »bontott csirke reklám« nyomában”, *Napi Történelmi Forrás*, 2018. 10. 12. hozzáférés: 2024.08.06, <https://ntf.hu/index.php/2018/10/12/a-bontott-csirke-reklam-nyomaban/>

10 „Bontott csirke 1 [reklám]”, *Youtube.com*, 2014. 06. 03., hozzáférés: 2024.08.06, <https://www.youtube.com/watch?v=ROv8E0oSL4w>

11 TÓTH, „A »bontott csirke reklám«...”

12 BÉKÉS, *A kétbalkezes varázsló*, 148.

szeméttárolók és lépcsőházak rengetegében.”¹³ A gyerekek lelkesen azonosultak ezzel a jelenettel, és többen elmesélték, hogy ők is ilyen környezetben laknak, ehhez kapcsolódóan pedig személyes történeteket is megosztottak a tanítóval és egymással: „Képzeld el, Magdi néni, én is eltévedtem a múltkor”, vagy „Becsőngettek hozzánk a múltkor. Azt mondták, hogy itt laknak. Közben pedig nem.” A saját élethelyzetükre való rácsodálkozás a mese kontextusában felszabadító erejű tudott lenni.

A szereplők közül Magdolna kiemelte Csapcsöpp, a nagyhatalmú, láthatatlan szellemecske alakját, aki szintén nagyon tetszett a gyerekeknek. Az ő karaktere kapcsán játszottak láthatatlan játékot: mindenkinek bekötötték a szemét, csak annak a gyermeknek nem, aki a szellemecskét játszotta. Meg kellett találni Csapcsöppet úgy, hogy csak a hangját hallották. Láthatóan a drámapedagógiai eszközök is nagy hangsúlyt kaptak a meseregény feldolgozási folyamatában.

A foglalkozások során játszottak kereső és ráismerő játékokat is. Például a tizenhetedik fejezetben a Nagy Kulcsmásoló jelenete kapcsán kulcsok felismerése volt a fejezet végi feladat. Sok kulcs közül kellett egyet kiválasztani, majd azután összekeverni újra a kulcsokat és becsukott szemmel, tapintás útján kiválasztani, hogy melyik volt a gyermek által korábban kiválasztott kulcs. Amikor pedig a király karakterével foglalkoztak, akkor az *Adj király katonát!* népi játékot játszották.

Az órákat mindig valamilyen alkotó tevékenységgel zárták. A gyermekek azt rajzolhatták le, ami őket a leginkább megfogta az adott fejezetből. Magdolna fontosnak tartotta, hogy a gyermekek a saját belső képüket vetítsék ki a lapra, ne egy hozott mintát másoljanak. Megerősítette őket, hogy pont attól lesz gyönyörű a rajz, hogy ők csinálják. Volt olyan alkalom is, amikor maguk szerkesztettek és terveztek mágusokleveleket. Ezeket az okleveleket egymásnak állíthatták ki, és az adott foglalkozás végén haza is vihatték a saját elismeréseiket. Ahogy a történeti elemek közül is a kukákkal kapcsolatos részek voltak a legmaradandóbbak, az alkotásnál is kiemelt népszerűségnek örvendett a verekedő kukák jelenetsora.

A játékok és az alkotás mellett időnként az ének és a zene is szerepet kapott a foglalkozásokon. Ilyen alkalom volt például az, amikor az *Elvesztettem páromat* kezdetű gyermekdallal foglalkoztak, és megismerkedtek a dalhoz kapcsolódó játékkal is. A foglalkozásokra való felkészülést segítette a Patyi Beáta által

13 BÉKÉS, *A kétbalkezes varázsló*, 48.

szerkesztett *Csepü, lapu, gongyola* című kötet,¹⁴ melyben népi mondókák, dalok széles tárházával ismerkedhet meg az olvasó. A játékok kiválasztásánál Magdolna szerint nem az volt a fókuszban, hogy mindenképpen népi játék legyen, hanem az, hogy a kiválasztott játéktevékenység illeszkedjen magához a történethez.

A különböző érzékszervi tapasztalásokra épülő feladatok sorába sorolható az a játék is, amikor a csoport választott hopmestert és étkefogót is. A hopmesternek be kellett jelentenie az érkezőt, az étkefogónak pedig – a tízórai elfogyasztásához kapcsolódva – mindent meg kellett kóstolnia, amit elé hoztak, és mondania kellett valamit az adott ételről. A gyerekek ezt a szerepjátékot is nagyon élvezték.

A foglalkozásvezető nagyon figyelt arra, hogy a gyerekek elhiggyék, hogy ők is lehetnek a mese szereplői. Fontosnak tartotta, hogy a gyerekek elgondolkodjanak rajta, hogy látnak-e olyan személyt, aki hasonlít a környezetükben a mese egy-egy szereplőjéhez, mint például a kulcsmásolóhoz, Dongóhoz vagy Irma nénihez. Izgalmas kérdéseket vetettek fel maguk a gyerekek is. Dzsinn Tata és Dzsinn Fizz párosa kapcsán felmerült bennük, hogy mindig csak apa és fia jelennek meg a mesében. „De hol van az anya?” – kérdezték Magdolnát egy alkalommal. Ahelyett, hogy elmondta volna, hányféleképpen jelenhet meg az anya hiánya, inkább őket kérdezte: hogyan telnek a napjaik? Kivel töltik el az idejük nagyobbik részét? A beszélgetés kapcsán olyan rendkívül hétköznapi, ám a családi élet szervezése kapcsán fontos részletek is felsejlettek a gyerekek előtt, mint a háztartás vezetésével járó számtalan feladat elvégzése.

Ahogy azt a korábbiakban is említettem, 11 fiú és 1 lány járt az osztályba. Magdolna benyomása az volt, hogy „a fiúknak nagyon fontos volt, hogy ők jók, ők a mese hősei”. Mindenki Éliás Tóbiás karakterét vette volna szívesen magára. Tetszett nekik a kisfiúban a bátorsága és az, hogy nagyon szókimondó. Minde mellett nagyon megkedvelték Dongót is, szerették a humorát, az elesettségét és jókat tudtak rajta mulatni. A végén pedig, amikor úgy döntött, hogy mégis ott marad a Nimbusz Endre Bertalan utcai lakótelepen, az Magdolna szerint sokkal nagyobb elégtétel volt számukra, mint amikor a történetben megtalálták az egeret a csőben. Ez jelentette számukra annak reményét, hogy így máskor is lesz kaland. Dongó biztos, hogy bele fog keveredni még valamibe, és akkor jöhet a híres mondás: „csak úgy egyszerűen: zummbele.”¹⁵ A műből mára szállóigévé váló mondatot a gyerekek is használni kezdték egymás között. Egy példát kiemelve:

14 PATYI Beáta, szerk., *Csepü, lapu, gongyola* (Budapest: Jel Kiadó, 2005).

15 BÉKÉS, *A kétkelkes varázsló*, 36.

a közeledő matekóra előtt, amihez a csoportnak nem volt igazán nagy kezdve, ezzel biztatták egymást: zummbele!

Fitzhuber Dongó és a népmesék

Az interjúban kitértünk arra is, milyen viszonyban áll a népmesék világa Dongó lakótelepi környezetével. Dongó történetében nem a klasszikus mesei felállás van jelen. Erről tesz említést Boldizsár Ildikó is a különböző mesei metamorfózisokról számot adó írásában, amikor *A kézbalkezes varázslót* a tündérmesék metamorfózisainak paródiájaként aposztrofálja:

A kétbalkezes varázsló története minden lényeges elemet és motívumot – béka, csók, pálca, hercegnő, »legkisebb« – megtart a tündérmesékből: ezek kombinálása nem érinti a mese lényegét, még ha az elemek eklektikusan keverednek is benne. A varázslás menete a mágikus varázslatok modelljére épül (varázsige, varázspálca), csupán a végeredmény nem azonos vele. Épp ezáltal fordul a varázslás önmaga ellentétévé, antivarázslássá. A kétbalkezes varázsló elfelejti a varázsigét, ezért amíg a béka hercegnő lesz, ő békává változik. A tündérmesék varázslói nem tanulják mesterségüket, a mese adott-nak veszi a mágikus tudást.¹⁶

A népmesék kapcsán Magdolna kitért arra is, hogy megfigyelései szerint a gyerekek nem igazán ismernek népmeséket. Amikor arról esett szó az órákon, hogy ők milyen meséket kedvelnek, gyakran hangzottak el olyan válaszok, mint például a Spongya Bob vagy a Dragon Ball. A foglalkozássorozat végén mindenkinek keresnie kellett egy olyan népmesét, ami valamiért őt megfogta, és meg kellett ismertetnie a többiekkel. A záróalkalmon ezen mesék bemutatására került sor.

Dongót a meseterapeuta szerint azért is szerették, mert egy csetlő-botló, sodródó kis varázsló karakter, aki tulajdonképpen bármelyik kisgyerek lehet a maga világában. Magdolna szerint a lényegi különbség a népmesei karakterek és Dongó között az, hogy míg Dongó esetében számítottunk rá, hogy valaki mindig

16 BOLDIZSÁR Ildikó, „Varázslás és fogyókúra: A mesei metamorfózisokról”, *Holmi* 4, 7. sz (1992): 945–952, 951.

kihúzza a pácból, mindig megjelenik valaki, aki segít neki, a népmesehősöknél ez nem így van. „Ott saját magadat kell a saját hajadat fogva kihúzni minden bajból, miután minden meseszereplő mi vagyunk” – foglalja össze Magdolna a lényegi különbséget a meseterápia egyik alap gondolatára hivatkozva.

Irodalomterápia

A második szakértői interjúm tapasztalatainak megosztása előtt röviden ismertetem a biblioterápia, az irodalomterápia lényegét. A Magyar Irodalomterápiás Társaság weboldalán az irodalomterápiát egy olyan, a társadalom szinte minden rétege számára ajánlható művészetterápiás módszerként definiálják, mely „a személyiségfejlődést támogatja, szövegek élményszintű felhasználásával”.¹⁷ A biblioterápia kifejezés a görög „biblion” (könyv) és a „therapia” (gyógyítás) szavakra vezethető vissza.

1961-ben a Webster’s Third New International Dictionary (Webster Harmadik Új Nemzetközi Szótára) szerint a biblioterápia válogatott olvasmányanyag terápiás eszközként való felhasználása a gyógyászatban és a pszichiátriában. A kifejezés másodlagos, tágabb értelmű jelentése: a személyes problémák megoldásának segítése irányított olvasással.¹⁸

Mindennek a gondolati-filozófiai háttere sokkal régebbi, mint maga a biblioterápia elméletének megfogalmazása. A módszer megjelenése előtt is olvastak már fel betegeknek vagy olvastattak velük különféle könyveket. A biblioterápia abban tér el a korábbi olvasás általi segítségnyújtástól, hogy itt már konkrét terápiáról, kidolgozott módszerről beszélünk, melynek mára komoly nemzetközi és egyre bővülő hazai szakirodalma van, erre felkészített terapeutákkal rendelkezik, akik tudatosan alkalmaznak bizonyos irodalmi műveket meghatározott problémákra.

A könyvek általi gyógyításnak, segítségnyújtásnak több válfaja is létezik. „A szakirodalomban talán Clara Richardson Lack tett elsőként különbséget fej-

17 A Magyar Irodalomterápiás Társaság weboldala: irodalomterapia.hu, hozzáférés: 2024.08.06, <https://www.irodalomterapia.hu/>

18 BARTOS Éva, szerk., *Olvasókönyv a biblioterápiáról* (Budapest: Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1989), 11.

lesztő és klinikai biblioterápia között.”¹⁹ Az előbbi eljárás a személyiség fejlesztését tűzi ki célul. A megfelelő olvasmány kiválasztásával igyekszik önismeretre és önmegvalósításra sarkallni. A fejlesztő biblioterápia fő terepéről az iskolák, a könyvtárak és egyéb közintézmények szolgálnak. A klinikai biblioterápia ezzel szemben kórházi osztályokon vagy más zártabb intézményekben kap helyet.²⁰ Ezt a tevékenységet orvos vagy orvosi csoport vezeti. Ezzel a beavatkozással általában súlyos érzelmi vagy viselkedési problémákkal küzdőkön lehet segíteni, illetve az egyéb betegségben szenvedők személyiségére lehet kiegyensúlyozó és feszültségoldó hatást gyakorolni. Mára sok intézményben elfogadott és alkalmazott módszerré vált, úgymint közkórházakban, javító-nevelő intézetekben, börtönökben, időseket gondozó intézetekben és TBC-szanatóriumokban is. „A foglalkozás célja ebben az esetben a belátás vagy a viselkedés megváltoztatása is.”²¹

A biblioterápia alkalmazása több módon történhet: egyéni vagy csoportos olvasással.²² Ennél a terápiánál nem az a lényeg, mint az irodalomórakon alkalmazott műfeldolgozásnál, hanem arra kell helyezni a hangsúlyt, hogy a terápiában részt vevőnek mit üzen a szöveg, és mely szereplővel tud azonosulni. Érdekes megvizsgálni azt is, hogy ki miként cselekedett volna az adott helyzetben. Ezáltal képet kaphatunk az adott ember viselkedési sémáiról, gondolkodásmódjáról. Az irodalomterápiának létezik egy olyan típusú változata is, melyben az alkotás folyamata képezi a terápia alapját, de jelen tanulmányban a befogadói élményre építő receptív változatra fókuszálunk.

Az elmúlt évtizedben egyre többen szereztek tudomást az irodalmi művekben rejlő terápiás lehetőségekről. Köszönhető ez többek között az elmúlt években megjelenő nagysikerű kiadványoknak, úgymint Jakobovits Kitti 2021-ben megjelent *Irodalomterápia: A könyvespolcod pszichológus szemmel* című könyvének²³ vagy Béres Judit *Élet a sorok között* címet viselő gyakorlati fókuszú irodalomterápiás kézikönyvének.²⁴ 2023-ban jelent meg a *Szövegrelő* irodalomte-

19 Uo.

20 Uo., 12.

21 GULYÁS Enikő, „Biblioterápia”, *Élet és Tudomány* 68, 11. sz. (2013): 339–341, 340.

22 GULYÁS Enikő, „A biblioterápia helye a neveléstudományban”, in *Változó életformák – régi és új tanulási környezetek: a 2013-ban, Egerben rendezett 13. Országos Neveléstudományi Konferencia válogatott anyaga*, szerk. BÁRDOS Jenő, KIS-TÓTH Lajos és RACSKO Réka, 117–130 (Eger: EKF Líceum Kiadó, 2014).

23 JAKOBOVITS Kitti, *Irodalomterápia: A könyvespolcod pszichológus szemmel* (Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2021).

24 BÉRES Judit, *Élet a sorok között: Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek* (Budapest: Libri

rápiás kézikönyv,²⁵ melyben gyakorló irodalomterapeuták, a Magyar Irodalomterápiás Társaság tagjai által összeállított szócikkekből kaphatunk irodalmi ajánlásokat egy-egy problémakörre. Az önismeret és az irodalom szerencsés találkozása ez a kötet.

Dongó látogatása az idők otthonában A mű feldolgozása irodalomterápiás csoport formájában

A kétbalkezes varázsló című meseregény kapcsán felmerült bennem a gondolat, hogy e mű alkalmas lehet irodalomterápiás feldolgozásra is. Felkerestem Horváth Éva irodalomterapeutát témafelvetéssel. Horváth Éva a Magyar Irodalomterápiás Társaság tagjaként vállalta, hogy a szakképzett terapeuták számára létrehozott zárt Facebook-közösségben felteszi a kérdést, hogy van-e olyan irodalomterapeuta, aki alkalmazta már e művet általa vezetett ülésen, csoporton. Sajnos nem találtuk nyomát ilyen szakmai előzménynek. Azonban ahogy a mesékben is lenni szokott, a mi történetünkben is volt egy fordulat. A megkeresésemet követően az interjúalany megismerkedett a meseregénnyel, és őt is magával ragadta Fitzhuber Dongó története, így a meseregénnyel foglalkozó kutatásaim időtartama alatt beépítette e művet egy időknek szervezett irodalomterápiás csoportfolyamatba. A szakember és a mű találkozásának köszönhetően e foglalkozás tapasztalatai is bekerülhetnek jelen tanulmányba.

Interjúalany: Horváth Éva irodalomterapeuta

Horváth Éva 1996-ban vehette át orosz nyelv és irodalom szakos diplomáját az ELTE Bölcsészettudományi Karán, majd 2019-ben irodalomterápiás végzettséget is szerzett a PTE BTK biblioterapeuta képzésén. Rendszeresen tart felnőtteknek önismereti foglalkozásokat. 2021 decembere óta heti rendszerességgel vezet zárt csoportos irodalomterápiás foglalkozásokat a verőcei Migazzi Kristóf Idők Otthonában. Interjúalanyom részt vett az *Irodalomterápiás füzetek II.* összeállítá-

Könyvkiadó, 2022).

25 NÉMETH Luca Anna, szerk., *Szöveglelő: Találd meg magad az irodalomban!* (Budapest: Libertine Kiadó, 2023).

sában is,²⁶ melynek központi témája a szorongás. E komplex irodalomterápiás-ismeretterjesztő kiadvány életre hívásával az irodalomterapeuták a külföldön már közismert Mental Health Awareness (mentális egészséget tudatosító) kampányhoz csatlakoztak. A gyűjteménybe a közreműködő szakemberek olyan irodalmi műveket válogattak össze, melyek támogatást tudnak nyújtani azok számára, akik szorongással küzdenek. E kiadvány különlegessége, hogy a klasszikus és kortárs szerzők művei mellett az irodalomterápia iránt érdeklődők, a terapeuták jelenlegi vagy volt csoporttagjainak válogatott alkotásai is megtalálhatók a füzet végén.²⁷

Horváth Éva jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetem mentálhigiénés segítő szakirányú továbbképzésének hallgatója. Szakmai tevékenységeiről a *Szöveges önismeret* weboldalon és Instagram-oldalon lehet tájékozódni.²⁸

Irodalomterápia és a mesék

A Horváth Évával készült szakértői interjú első fele a mesék szerepével foglalkozott az irodalomterápiában. Elmondása alapján sokan asszociálnak az irodalomterápia kapcsán egyből a meseterápiára, s ilyenkor a szakember igyekszik elmagyarázni, miben hasonlít és miben tér el a két módszer. Ami hasonlóság a kettő között, hogy az irodalomterápiás foglalkozásokon is szöveggel foglalkoznak, de más fókusszal, mint egy meseterápiás csoportban. Az irodalomterápia esetében magából a módszerből fakadóan a mesékhez szövegközpontúan nyúlnak. Hász Erzsébet a következőképpen fogalmaz a mese biblioterápiában betöltött szerepét vizsgáló tanulmányában:

A szövegalapú és a szövegközpontú művészetterápiák, így a mesét is, alkalmazók is, a pár szóra, néhány sorra koncentrálnak beszélgetést és játéktól a könyvvel mint tárggyal is játszó, így az egy vagy több könyvet lapozgató ismerkedést akár kötetnyi szöveg auditív és/vagy vizuális befogadására épül terápiáig terjed.²⁹

26 *Irodalomterápiás füzetek II: A szorongás*, szerk. BARANYAI Andrea, BARSZIKO Zsófia, BÉRES Judit és társai (Dunakeszi: Magyar Irodalomterápiás Társaság, 2023).

27 Uo.

28 HORVÁTH Éva, „Szöveges önismeret”, *szovegesonismeret.hu*; *instagram.com*, hozzáférés: 2024.04.15, <https://szovegesonismeret.hu/>; https://www.instagram.com/szoveges_onismeret

29 HÁSZ Erzsébet, „Mese a biblioterápiában”, *Napút* 14, 3. sz. (2012): 9–21, 9.

Összevetésképpen érdemes megvizsgálni, hogy a Metamorphoses Meseterápia hogyan közelít a mese szerepéhez ezekben a segítő folyamatokban. A meseterápia a „személyes életesemények mitikus feldolgozásának gyakorlatán alapul, és legfontosabb célja a változásokhoz szükséges lelki, szellemi és testi feltételek megteremtése [...]”,³⁰ ezért kapta a módszer Ovidius *Metamorphoses* (*Átváltozások*) című művéről a nevét. A mesék egyfajta katalizátorként működnek ebben a folyamatban. A meseterápiás csoportokra jellemző élőszavas mesemondás alkalmat teremt arra, hogy a meglévő mesei struktúrát megtartva a történet úgy hangozzon el, ahogyan azt az adott közösség vagy személy igényli, akár egy-egy gondolat beleszőve, kiegészítve a mesét. Nagyon fontos azonban a meseterápiás mesemondás esetén is, hogy vannak olyan mondatok, melyek csak úgy hangozhatnak el, ahogyan azok szerepelnek a hiteles forrásból származó népmesei gyűjteményekben. Ezek kulcsfontosságúak a történet szempontjából.

Az irodalomterápiás mesefelhasználás esetén – Horváth Éva elmondása szerint – a facilitátor felolvassa a mesét vagy a mese egy részletét, és megnézik, hogy hogyan tud hozzá kapcsolódni a csoport. Különböző meseregényekkel is szoktak dolgozni az irodalomterapeuták, mint például a Harry Potter- vagy A Gyűrűk Ura-sorozat valamely részével. Ezeknél a műveknél lehet olyan globálisabb kérdésekről is beszélgetni, mint a jó és rossz ellentéte, vagy arról, hogy kik a segítők, kik támogatnak minket az életben. A szakember szerint az irodalomterápiában is nagyon jól tudnak működni a mesék, ugyanis olyan szövegekről van szó, amelyek nagyon meg tudják fogni a hallgatóságot, ezáltal hatékonyan bele tudják magukat élni az emberek az adott helyzetbe, és több szinten tudnak minderre reflektálni.

Irodalomterápiában is van lehetőség népmesék és műmesék használatára is. Érdekeséggéppen megjegyezném, hogy az Éva által megnevezett, irodalomterapeuták által is kedvelt mese, a *Lotilko szárnyai* a meseterapeuták körében is gyakran alkalmazott, veszteségeket és gyászfeldolgozást segítő mese. Ebből is látható, hogy a két terápiás módszer szöveganyagában is fellelhetők közös elemek.

A szakértői interjú során felmerült a mesék életkor szerinti használata az irodalomterápiában. Az interjúalany példaként hivatkozott egy olyan óvodapszichológus kollégára, aki ezt a módszert már óvodások körében is sikeresen tudja

30 BOLDIZSÁR Ildikó, „Metamorphoses Meseterápia”, *boldizsarildiko.com*, hozzáférés: 2024.08.06, <https://www.boldizsarildiko.com/meseter%C3%A1pia>

használni. A megfelelő szakmai kompetenciák megléte mellett tehát már óvodás és iskolás gyermekeknél is jól alkalmazható ez a módszer. Ahogy a következő példa is mutatja, a megfelelően kiválasztott mesék felnőtt csoportokban is sikeresen tudnak működni.

Az irodalomterápiás csoportfoglalkozás tapasztalatai

A következőkben bemutatott irodalomterápiás foglalkozás a Migazzi Kristóf Idősek Otthonában valósult meg. Nagyon sok demens és több Alzheimer-kórral küzdő idős van a közösségben, akiknél Éva igyekszik minél több memóriagyakorlatot alkalmazni a terápiában. Törekszik arra, hogy sok emléket idéztessen fel az idősekkel, ezzel megdolgoztatva a hosszú távú memóriájukat. Horváth Éva azért választotta ezt a művet az egyik irodalomterápiás foglalkozás alapjául, mert úgy érezte, Dongó és Éliás Tóbiás kalandjait hallgatva az idősek egy kicsit vissza tudnak repülni a gyerekkorukba. A kétkarcsos varázsló története facilitálja az emlékek felidézését, ezáltal fejleszti a memóriát, és a terapeuta reményei szerint a kedves emlékek felidezésével elősegíthető a mentális jóllét állapota is. A foglalkozás lezárását követően megállapítható, hogy a mű és annak feldolgozási módja beváltotta a hozzá fűzött reményeket.

Az irodalomterápiás csoportfoglalkozáson 16 fő volt jelen, vegyesen nők és férfiak. A férfiak kevesebben számban voltak, de ez köszönhető annak is, hogy az otthonban is jelentősen kisebb a férfiak száma. A foglalkozás során a hangsúly a gyerekkori jó emlékek felidezésén és a mesélés általi kapcsolódáson volt. Beszélhettek a mű kapcsán saját gyerekkorukról és arról, amit és ahogy továbbadtak a meséléssel kapcsolatosan gyermekeiknek, unokáiknak. A varázsló karaktere kapcsán elindult a beszélgetésnek egy olyan vonala is, melynek fókuszában az állt, hogy mi történne, ha jönne valaki, aki teljesíthetné egy kívánságukat. Megfogalmazhatták, hogy mi lenne az a kívánság és miért éppen ezt választanák. Éva bevallása szerint nagyon szép és megindító foglalkozás volt.

Továbbgondolva Dongó történetét, a szakember el tudja képzelni akár fiatal felnőttek, akár családok esetében is e mű felhasználását. Szerinte ez a történet szinte bármelyik közösségbe bevihető, ugyanis az életszerűségéhez mindenki tud kapcsolódni. A meseregény varázsvilággal kapcsolatos részéhez véleménye szerint már egy kicsit jobban el kell mélyülni magunkban. A terapeuta hálás volt az inspirációért, amit ezen a ponton azért szeretnék kiemelni, mert az ilyesfajta

együttműködések világítanak rá igazán arra, hogy a tudományos kutatási kezdeményezések milyen fontos hatással rendelkezhetnek a terápiás gyakorlatokra, és az alkalmazott területek eredményei hogyan épülhetnek be tudományos publikációkba.

Dongó az online térben

Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogyan hat a mai kor olvasójára Dongó története, érdemes az online térben is körütekintenünk. Az elmúlt évtizedekben komoly hagyománya lett az olvasásnépszerűsítésnek a különböző online felületeken, és számos olvasó közösség is szerveződött az internetes kapcsolódásoknak köszönhetően. A kutatás zárásaként megvizsgáltam, milyen népszerűségnek örvend Békés Pál meseregénye a legnagyobb magyar könyves közösségi oldalon, a moly.hu-n.³¹

A tanulmány írásának idején, 2024 tavaszán a 79. legjobb meseregény volt e kötet a molyok értékelése alapján. 479 felhasználó jelezte, hogy olvasta a könyvet, közülük 216-an méltatták arra, hogy csillagozással jelöljék, mennyire tetszett nekik e mű. 19-en kedvencként is megjelölték. A népszerűnek jelölt szereplők között szerepelt Fitzhuber Dongó, Dzsinn és Éliás Tóbiás. 82-en szöveges értékelést is írtak a meseregényről. A többség ezekben az értékelésekben kifejezte tetszését vagy éppen rajongását a művel kapcsolatban. Néhány felnőtt értékelő reflektált a gyermekével való közös olvasás tapasztalataira is. A pozitív kommentekben kiemelték a műre jellemző nyelvi játékoságot, humort, a panel környezete miatti hétköznapi jelleget, valamint a történet és a karakterek szerethetőségét. A következőkben bemutatok néhány pozitív értékelést, láttatva ezzel, hogy – többek között – mit tekint a mai kor olvasója értéknek e meseregényben:

- 1) Ez a meseregény visszarápított gyermekkoromba, mikor a lakótelepen este a jó éjt puszi után magamra húztam a takarót és hallgattam a szomszédok zivaját. Igazi lakótelepi meseregény, ami varázslatos világba penderíti a tömbházak „szürke” világában élő csemetéket. A varázsló olyan, mint ők, nem a legkiválóbb, kicsit se-

31 „Békés Pál: A kétbalkezes varázsló”, *moly.hu*, hozzáférés: 2024.08.06, <https://moly.hu/konyvek/bekes-pal-a-ketbalkezes-varazslo>

te-suta, de jószívű. Szerencsével és mások jóakaratával mégis képes győzedelmeskedni. Közben felfedezzük a házban lakókat és kiderül, hogy a legtöbb „rossz” nem is gonosz. Senki sem szeret egyedül lenni, és az összefogas csodákra képes, lezárt ajtókat nyithat meg :)³²

2) Hihetetlenül szórakoztató mese. [...] Egy lakótelepi varázsló kadjai (sic!). A legnagyobb erénye a humora mellett, hogy bemutatja, a leghétköznapi helyeken (akár a mi lépcsőházunkban is) létezik a mese.³³

Az értékelések között egy-két negatív megjegyzés volt mindössze olvasható. A második idézet a könyvet 5-ből 4 csillagra értékelő anya leírásából származik, aki számot ad arról, hogy neki nagyon tetszett a mű, de megfogalmazza kisfia véleményét is:

1) Erős közepes mese. Nem váltja meg a világot, de legalább sem nem untató, sem nem idegesítő.³⁴

2) A kisfiam szerint ez egy közepesen unalmas mese volt. [...] Ő is értékelte, hogy milyen zseniálisan játszik a szerző a szavakkal, de szerinte ez sokszor már a cselekmény rovására megy. (Tény, hogy nem olyan pörgős, mint egy Rumini. :)³⁵

A meseregényről készült tartalmak a digitális térben nemcsak a moly.hu-n jelennek meg. Más közösségimédia-platformokon (például a Facebookon és az Instagramon) is előfordulnak posztok a művel vagy a mű nyomán készült mesejátékkal kapcsolatosan. Az Instagramon még hashtag is létrejött a kétbalkezes varázslóval: 5 poszt esetében használták a #kétbalkezesvarázsló hashtaget, 2 posztnál pedig ennek ékezet nélküli változatát. Blogcikkekben és online folyóiratokban meg-

32 „AfterEight értékelése”, *moly.hu*, 2017. 02. 12., hozzáférés: 2024.08.06, <https://moly.hu/ertekelesek/2299563>

33 „brigi11 értékelése”, *moly.hu*, 2018.07.16., hozzáférés: 2024.08.06, <https://moly.hu/ertekelesek/2815879>

34 „Scurpien értékelése”, *moly.hu*, 2014.10.19., hozzáférés: 2024.08.06, <https://moly.hu/ertekelesek/1562728>

35 „bdetti értékelése”, *moly.hu*, 2021.03.16., hozzáférés: 2024.08.06, <https://moly.hu/ertekelesek/4385959>

jelent cikkekben is ajánlják a szerzők a kétbalkezes varázsló történetét. A YouTube-on pedig több csatornán is elérhető Békés Pál művéből készült mesejáték, rádiójáték, melynek zenéjét Berkes Gábor szerezte, a dramaturgia Szabó Éva, a rendezője pedig Varsányi Anikó volt.³⁶ Két példát kiemelve: Odo Misauq Youtube-csatornáján több mint 35 ezer megtekintésszámmal rendelkezett a rádiójátékot bemutató videó (a csatorna feltöltött videóit azonban azóta jogi problémák miatt törölték), a *Various Artists* – *téma* nevet viselő YouTube-csatornán pedig több mint 12 ezren látták a mesejáték alapján készült videót.³⁷ Mindkét videó esetében egy-egy állókép látható mindössze a képernyőn, amíg a mesejáték hallható, ezért helytállóbb az anyag meghallgatására hivatkozni. (A megtekintésszám a platform sajátosságai miatt alkalmazott terminus.)

Összegzés

Hiába telt el negyven év, látható, hogy Fitzhuber Dongó népszerűsége töretlen. A kétbalkezes varázsló története közel hozható a mai kor fiataljaihoz is, ha a pedagógus, a szülő vagy a szövegekkel dolgozó szakember képes megfelelően átadni azt. A mű kortalanságát az is jelzi, hogy a fiatalok mellett a felnőtt és az idősebb olvasók is megtalálják azt az olvasatot, ami számukra aktuálisan a legrelevánsabb e mű kapcsán. Az iskolások számára lehet ez egy izgalmas történet, melyben magukra ismerhetnek, miközben jól mulatnak Dongó esetlenségein és a kalandokon, az idősebbeknek pedig lehet egyfajta időutazás a gyermekkorukba.

Fontos kiemelni, hogy ezeknek az évtizedekkel ezelőtt megjelent meséknek is szüksége van a továbbélés érdekében arra, hogy online térben is találkozzanak velük a potenciális olvasmányok után kutató fiatalok, szülők és pedagógusok. Erre alkalmas platformok lehetnek a közösségi média felületei és a kifejezetten olvasásra specializálódó blogok, online könyves közösségek. A mű alapján készült mesejáték népszerűsége is igazolható a YouTube platformján látható megtekintésszámokkal. *A kétbalkezes varázsló* című meseregény esetében is előfordulhat több olyan gyermek, aki magát a regényt nem olvasta, de az online felületeken elérhető mesejáték által mégis megismeri Dongó történetét.

36 „A kétbalkezes varázsló mesejáték [adatlap]”, *radiojatek.elte.hu*, hozzáférés: 2024.08.06, <https://radiojatek.elte.hu/radiojatek/22590/>

37 BERKES GÁBOR és BÉKÉS PÁL, „A kétbalkezes varázsló [mesejáték]”, *YouTube.com*, 2016. 02. 10., hozzáférés: 2024.08.06, <https://www.youtube.com/watch?v=9SMMY6BGDSg&t=2255>

E tanulmány legfontosabb üzenete az, hogy vigyük tovább a régi idők meséit is, ne féljünk attól, hogy a mai gyerekek nem tudnak hozzá kapcsolódni. Játékkal, alkotással, beszélgetéssel még e rendkívül digitalizált világban nevelkedő gyerekek is képesek lesznek összekacsintani Éliás Tóbiással és Fitzhuber Dongóval egy újabb kaland előtt.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán működő Gyerek- és Ifjúsági Irodalom és Kultúra Kutatóközpont munkatársainak a lehetőséget, hogy jelen írással gazdagíthattam *A kétbalkezes varázsló* című meseregényt fókuszba állító kötet anyagát. Köszönettel tartozom interjúalanyaimnak is, Nagy Magdolnának és Horváth Évának, hogy szakmai tapasztalataikat megosztották velem és engedélyt adtak rá, hogy e tanulmány megjelenésével talán ötleteket is adhassunk e mű változatosabb felhasználására különböző közösségek életében.

Bibliográfia

- BARTOS Éva, szerk. *Olvasókönyv a biblioterápiáról*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1989.
- BÉKÉS Pál. *A kétbalkezes varázsló*. Budapest: Minerva Kiadó, 1983.
- BÉRES Judit. *Élet a sorok között: Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek*. Budapest: Libri Könyvkiadó, 2022.
- BOLDIZSÁR Ildikó, szerk. *Meseterápia a gyakorlatban: A Metamorphoses Meseterápia alkalmazása*. Budapest: Magvető Kiadó, 2014.
- BOLDIZSÁR Ildikó. „Hogyan segítek én terajtnak?": *Segítő kapcsolatok a mesékben*. Budapest: Magvető Kiadó, 2023.
- BOLDIZSÁR Ildikó. „Varázslás és fogyókúra: A mesei metamorfózisokról”. *Holmi* 4, 7. sz. (1992): 945–952.
- BOLDIZSÁR Ildikó. *Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*. Budapest: Magvető Kiadó, 2010.
- GULYÁS Enikő. „A biblioterápia helye a neveléstudományban”. In *Változó életformák – régi és új tanulási környezetek: a 2013-ben, Egerben rendezett 13.*

- Országos Neveléstudományi Konferencia válogatott anyaga*, szerkesztette BÁRDOS Jenő, KIS-TÓTH Lajos és RACSKO Réka, 117–130. Eger: EKF Líceum Kiadó, 2014.
- GULYÁS Enikő. „Biblioterápia”. *Élet és Tudomány* 68, 11. sz. (2013): 339–341.
- HÁSZ Erzsébet. „Mese a biblioterápiában”. *Napút* 14, 3. sz. (2012): 9–21.
- JAKOBOVITS Kitti. *Irodalomterápia: A könyvespolcod pszichológus szemmel*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2021.
- NÉMETH Luca Anna, szerk. *Szöveglelő: Találd meg magad az irodalomban!* Budapest: Libertine Kiadó, 2023.
- PATYI Beáta, szerk. *Csepű, lapu, gongyola*. Budapest: Jel Kiadó, 2005.
- STALLINGS, Fran. „The Web of Silence: Storytelling’s Power to Hypnotize”. *The National Storytelling Journal* Spring/Summer (1988): 6–19.
- Irodalomterápiás füzetek II: A szorongás*, szerk. BARANYAI Andrea, BARSZ Nikolett, BÉRES Judit és társai, Dunakeszi: Magyar Irodalomterápiás Társaság, 2023.
- TÓTH Eszter Zsófia. „A »bontott csirke reklám« nyomában”. *Napi Történelmi Forrás*, 2018. 10. 12. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://ntf.hu/index.php/2018/10/12/a-bontott-csirke-reklam-nyomaban/>

Internetes források

- „A kétbalkezes varázsló mesejáték [adatlap]”. radiojatek.elte.hu. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://radiojatek.elte.hu/radiojatek/22590/>
- A Magyar Irodalomterápiás Társaság weboldala: irodalomterapia.hu. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://www.irodalomterapia.hu/>
- A Metamorphoses Meseterápiás Egyesület weboldala: meseterapia.hu. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://www.metamese.hu/>
- HORVÁTH Éva. „Szöveges önismeret”. szovegesonismeret.hu; [instagram.com](https://www.instagram.com/szoveges_onismeret). Hozzáférés: 2024.08.06. <https://szovegesonismeret.hu/>; https://www.instagram.com/szoveges_onismeret
- BOLDIZSÁR Ildikó. „Metamorphoses Meseterápia”. boldizsarildiko.com. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://www.boldizsarildiko.com/meseter%C3%A1pia>
- „Békés Pál: A kétbalkezes varázsló”. moly.hu. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://moly.hu/konyvek/bekes-pal-a-ketbalkezes-varazslo>

- „Bontott csirke 1 [reklám]”. *Youtube.com*, 2014. 06. 03. Hozzáférés: 2024.08.06
<https://www.youtube.com/watch?v=ROv8E0oSL4w>
- „AfterEight értékelése”. *moly.hu*, 2017. 02. 12. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://moly.hu/ertekelesek/2299563>
- „Brigili értékelése”. *moly.hu*, 2018.07.16. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://moly.hu/ertekelesek/2815879>
- „Sceurpien értékelése”. *moly.hu*, 2014.10.19. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://moly.hu/ertekelesek/1562728>
- „Bdetti értékelése”. *moly.hu*, 2021.03.16. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://moly.hu/ertekelesek/4385959>
- BERKES Gábor és BÉKÉS Pál. „A kétbalkezes varázsló [mesejáték]”. *You Tube.com*, 2016. 02. 10. Hozzáférés: 2024.08.06. <https://www.youtube.com/watch?v=9SMMMy6BGDSg&xt=2255>